

מראי מקומות- חולין קמ"א

אינו משלח האם, ולכן משו"ה אמר' הכא דחייב לשלח האם (וכ' דאדרבה, מהא דלא קתני מתני' דאם אומר אינו נוטל לא את האם ולא את הבנים דחייב לשלוח, משמע דלא כדברי החכ"צ, אלא דאינו חייב אא"כ רוצה ליקח או האם או הבנים).

(ג) **חייב, שנא' שלח תשלח את האם- ע' בלב ארי' דכ' דלכאו' משמע מכאן דאף דמחוייב הוא לשלח, מ"מ אינו עובר הלאו במה שנוטל האם, וכ"כ החכם צבי (פ"ג), דאינו עובר הלאו אא"כ נוטל האם עם הבנים. ולכאו' ק' ממשנה זו לשי' רש"י על התורה (דברים כ"ב, ו') דעובר הלאו אפי' אם אינו נוטל הבנים, וראי' ממתני' לשי' הרמב"ם (בספר המצוות, לאו ש"ו) דכ' "שהזהירונו לקחת קן הצפור בכללו בעת הצדה האם והבנים", ומשמע דדוקא היכא דלוקח האם והבנים עובר על הלאו. אבל כ' הלב ארי' דבאמת יש להוכיח להיפוך, דהא דייק הגמ', טעמא דכ' רחמנא תשלח, הא לא"ה ה"א לדבר מצוה לא, וע"ז הק' הגמ' דעשה ול"ת הוא, ואין עשה דוחה ל"ת ועשה. אבל לפי מה שדייק החכ"צ במתני', לכאו' שפיר איכא ציור דמחוייב רק בהעשה, דהיינו היכא דרק נוטל האם לדבר מצוה, דאינו עובר הלאו, ורק העשה, והו"ל להגמ' לומר דבכה"ג ה"א דעשה דקרבן מצורע דוחה העשה דשלוח הקן, ומדלא אמר כן, משמע דבאמת גם בכה"ג איכא לאו, דגילה התורה דחייב בהמצוה, וממילא עובר גם הלאו וכשי' רש"י).**

(ד) **לא צריכה דעבר ושקלה לאם, דלאו עברי', עשה הוא דאיכא, לייתי עשה ולדחי עשה- דייק תוס' מכאן דלא כשי' הריב"א, דס"ל דהיכא דאיכא עשה ולא תעשה, שפיר יכול העשה לדחות הלאו, רק דאינו דוחה העשה, וכאן משמע דאם לא הי' עובר ושקלי' להאם, הי' עובר הלאו ג"כ, ולא היינו אמרי' דהעשה דוחה להלאו. ודחה דאולי אה"נ אף הריב"א מודה דאי' ללאו ועובר עלי', רק דמ"מ אינו לוקה. וע"ע בתוס' בקידושין (לד., סוד"ה**

א) שלחה וחזרה אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב- ע' בדבר אברהם (ב', ח', ו', ד"ה והנה בב"מ) דכ' לחקור בדין זה דצריך לשלוח ד' וה' פעמים (וכ' לחקור כן בהשבת אבדה, ומדמה לו שלוח הקן), האם לא קיים המצוה ראשונה עד ששלחה כל ד' וה' פעמים. ואת"ל דקיים המצוה בפעם הראשונה, ועכשיו חל עליו חיוב חדש, האם הוא המשך לחיוב הראשון שחל עליו מעיקרא, או דכבר יצא הדין הראשונה לגמרי, ועכשיו חל עליו חיוב חדש לגמרי. וכ' דק' לומר דהוי כמוצא קן חדש, דא"כ פשיטא דמחייב, ומאי קמ"ל, וא"כ מסתבר טפי לומר דהו"ל כהמשך ממצוה ראשונה. אבל כ' דיש לדחות דהו"א דלא הטריחתו התורה כ"כ על קן א', קמ"ל. אבל נוטה טפי לומר דכשחזרה האם, עדיין רובץ עליו חיוב שילוח דמעיקרא, ואעפ"כ, כשנעשו הבנים מזומנים ביני ביני, פטור, דשוב פקע חיובו.

(ב) **האומר הריני נוטל את האם ומשלח את הבנים, וכו'- ע' בשו"ת חכם צבי (פ"ג), ששאל לו השואל אם המצוה הוא דוקא אם נוטל הבנים, או אפי' אם משלח האם וגם הבנים. וכ' החכם צבי דלכאו' יש ראי' לשאלה זו ממתני', דהאומר הריני נוטל האם ומשלח את הבנים, הדין הוא דחייב לשלוח האם, ולא קתני דאינו יוצא ידי חובתו, אלמא דאפי' אם משלח הבנים, אם עכ"פ גם משלח האם, הרי הוא קיים מצותו. ולפי"ז, מה דאמרה תורה ואת הבנים תקח לך, אי"ז אלא רשות, אבל אי"ז ליקח הבנים. אולם הק' ע"ז ממה שפרש"י לעיל (קמ:) לענין שני סדרי ביצים, דפרש"י דהשאלה הוא שהוא רוצה ליטול התחתונים, והשאלה הוא אם הוי העליונים חציצה או לא, ולפי יסוד החכם צבי מהו הנפק"מ, הא אפי' אם מניח העליונים או משלחם, סכ"ס איכא מצות שלוח הקן, ולכאו' אין נפק"מ אם נוטלם או לא, וע"ש שכ' לפרש דלא כרש"י בסוגיא שם. וע' בחזון איש (יו"ד קע"ה, ב') דכ' לדחות ראיית החכ"צ, דס"ל דבין אם רוצה ליקח האם ובין אם רוצה ליקח הבנים, אסור אם**

(ז) **במה משלחה ברגל-רש"י הביא ב' פירושים** בזה, א', יאחזנה ברגלה וישלחנה, וב', דאם עכ"פ יש לה רגלים, קיים מצות שילוח, ואי"צ שתהי' לה כנפים ג"כ, והביא רש"י רא"י למהלך זה הב' מהמשך הגמ', דר' יהודה נגדי' משום שלא קיים המצוה, משום שלא הי' לה כנפים. וע' **ברמב"ם** (שחיטה י"ג, ה') דפי' כפי פירוש הראשון של רש"י, וכ' **הלחם משנה** דגם לפי' זה א"ש הא דר' יהודה נגדי', משום דכיון דקצץ כנפיו, ממילא לא הי' שייך לשלחו ע"י כנפיו, וממילא לא קיים המצוה, ונגדי' ר' יהודה מכת מרדות.

(ח) **ואי איתא להא דאמר ר' יוסי בר חנינא, חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו, קרי כאן וכו'-** ע' בלב ארי' שהביא מה שהק' התורת חיים, הא אפי' בלא ר' יוסי בר חנינא נמי ק', דהא כאן מיירי מדעתו, דהא אמרי' דחייבין בשילוח, אלמא שהוא יודע שהק' הוא בחצרו, וא"כ ל"ל ריב"ח כדי להק'. ותי' הל"א דמלבד הא דריב"ח, הי' שייך לומר דלעולם אין בעל החצר יודע כלל מזה, והא דקתני חייבין בשלוח היינו אם איש אחר מוצא הקן, ורוצה לקח אותם בשביל להחזירם לבעל החצר, אז חייב בשילוח, אבל אם אי' לדריב"ח, דס"ל דחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו, א"כ הוי מזומן אצל בעל החצר, וא"כ, אפי' אם איש אחר הי' רוצה ליקח בשביל הבעל החצר, מ"מ אין בזה מצוה, כיון דמזומן הוא אצל בעל החצר. וע"ע **בתוס' הרא"ש** דכ' דלא הי' שייך לאוקמי' באחר שאינו בעל השדה, לפי שאצלו לא שייך לומר "ואת הבנים תקח לך"

[ולכא' משמע כהצד באחרונים דאין שוב מצות שילוח הקן היכא שאינו רוצה ליקח הבנים, ומשמע כן בין מדברי התוס' הרא"ש, ובין מדברי הלב ארי', דכ' דמיירי דהי' רוצה לקחת הבנים בשביל בעל החצר].

(ט) **אסור לזכות בביצים שהאם רובצת עליהן- כ' החזון איש** (יו"ד קע"ה, א'), דאין כוונת הגמ' לומר דאסור לזכות בביצים כדי לעשותן מזומן ועי"ז לפוטרו מן מצות שלוח הקן, דזה פשוט ואי"צ לקרא, דאם הי' יכול לעשות כן, א"כ למה צריך קרא לומר שלא יקח לטהרת מצורע, הרי יכול לזכות בבנים ואח"כ יקח את האם, אלא נראה דפשוט הוא דאין זכי' בביצים פוטרתו, דודאי חייב

מעקה), דנקט דאם נשים אינם מצווין בעשה דיו"ט, ורק הלאו, דהי' שייך לומר דעשה להדליק שמן שריפה ידחה הלאו דיו"ט, וכיון דלא מצינו כן, מוכיח מזה דלאו שיש עמה עשה לאו אלים הוא, ואינו יכול לדחותה. גם מבואר מדברי תוס' שם דעל הצד דהי' העשה דוחה הלאו, הי' דחהו לגמרי, ויהי' מותר גמור, ודלא כתוס' כאן, דס"ל דאף אם הי' העשה דוחה הלאו, מ"מ הי' עדיין עובר הלאו, כיון שיש עמה עשה [ויש לחלק, דאולי שאני הכא דאין האשה מצווה כלל בהעשה, משא"כ כאן, ויש לעי' בזה].

(ה) **הניחא למאן דתני קיימו ולא קיימו- פרש"י** בכל הסוגיא דקיימו ולא קיימו היינו דאם קיים העשה בתכ"ד דעבר על הלאו, אינו לוקה. אבל ע' **ברש"י במכות** (טו.) דכ' דמ"ד דקיימו ולא קיימו, היינו דצריך לקיימו כשמהירו ב"ד, וע' **בתוס'** שם מה שהק' על רש"י שם, ולכן פירש כמו פרש"י כאן, דהיינו דקיים העשה בתכ"ד דעבר על הלאו. וע' **בחתם סופר** כאן שהביא שי' הרי"ף והרמב"ם, דס"ל דלמ"ד קיימו ולא קיימו, הרי הלאו כבר עבר, ומתחייב מלקות, אלא דאם יקיים העשה אפי' באחרית הימים מנותק הלאו, וכמו מ"ד ביטלו ולא ביטלו. ופי' דנפק"מ בין מ"ד קיימו לא קיימו ומ"ד ביטלו ולא ביטלו לפי הרי"ף והרמב"ם הוא אם נתבטל העשה מאליו, דלמ"ד קיימו ולא קיימו, הרי שוב א"א לקיימו וחייב מלקות, ולמ"ד ביטלו ולא ביטלו, הרי הוא לא ביטל העשה בידיים, ולכן אינו לוקה.

(ו) **ומאי אולמי' דהאי עשה מהאי עשה- הק' הקובץ הערות** (ח', י'), הרי כיון שיש ב' מצוות לפניו, הו"א שיעשה איזה מהן שירצה, או אותה שנתחייב בה תחלה, ואשמעינן קרא, תשלח, אפי' נתחייב במצות מצורע תחלה, מ"מ אינו יכול ליקח האם, אלא צריך לשלחה, ומאי הק' הגמ'. ותי' דאף שלא יקיים מצות טהרת מצורע עכשיו אם ישלח, מ"מ לא תתבטל המצוה, דאפשר שיתקיים לאחר זמן. אבל אם יתקיים מצות מצורע, תתבטל מצות שילוח לגמרי, ומשו"ה חייב לשלח בלאו קרא [וק"ק לשון הגמ' לפי"ז מאי אולמי' האי מהאי, אדרבה, הרי לכא' אולמי' העשה דשלוח טפי מהעשה דטהרת מצורע, וע"ע].

בשלוח האם, כיון דבשעת זכי' הי' האם
רובצת על הבנים, ומ"מ אמרה תורה דאסור
לזכות קודם שקיים המצוה.

(י) **שנא' שלח תשלח את האם והדר והבנים תקח
לך- ע' במנחת חינוך (תקמ"ה, י"ג) שהביא
מה שנח' הראשונים בדין זה, דמהרמב"ם
בהל' מכירה (כ"ג, י"א), דייק הכסף משנה
דין זה רק מדרבנן, וע"ש מה שתמה עליו
המנ"ח, והביא מהשטמ"ק בב"מ (קב.)
שהביא מהראב"ד דדין דאורייתא הוא.**